

Kinderrechten – een nieuw soort universele standaard

Martin Woodhead analyseert de bijdrage van de VN-Verdrag voor de Rechten van het Kind aan het creëren van gelijke kansen voor alle kinderen, ook de allerjongsten.

Ondanks onvolledigheden en onduidelijkheden, is het VN-Verdrag voor de Rechten van het Kind (VRK) waarschijnlijk het beste vertrekpunt voor beleidsontwikkeling omtrent jonge kinderen. Het verdrag vereist dat alle kinderen individueel gerespecteerd worden. Dat staat omschreven in vier algemene principes: het recht op (over)leven en ontwikkeling, op non-discriminatie, op respect voor meningen en gevoelens en bovenal op 'het algemeen belang van het kind' (Artikels 6, 2, 12 en 3). Het werd geratificeerd door nagenoeg alle landen en nationale regeringen moeten geregeld verslagen indienen bij het VN-Comité voor de Rechten van het Kind, over hun vorderingen bij de toepassing van dit Verdrag.

Maar de toepassing van kinderrechten binnen het beleid en de voorzieningen voor jonge kinderen, heeft nog een lange weg te gaan. Een van de voornaamste redenen waarom de VN besliste om de Day of General Discussion 2004 integraal aan de eerste levensjaren (van 0 tot 8) te wijden, was omdat de landen individueel zo weinig aandacht hadden besteed aan de gevolgen van het Verdrag voor de jongste kinderen. Bijgevolg stelde het Comité een verklarend document op: General Comment 7 over de 'Toepassing van Kinderrechten tijdens de Eerste Levensjaren'. Het werd geratificeerd in september 2005. (<http://www.ohchr.org>)

Het document bevestigt dat "jonge kinderen de rechten in handen hebben die in het Verdrag zijn opgenomen. ... [en] dat het Kinderrechtenverdrag tijdens de kinderjaren holistisch moet

worden toegepast, rekening houdend met het principe van de universaliteit, ondeelbaarheid en onderlinge afhankelijkheid van alle mensenrechten." (paragraaf 3) Verder beschrijft het de gevolgen van het Verdrag voor de beleidsontwikkeling omtrent jonge kinderen en schetst het algemene principes, de ondersteuning voor ouders en families, de ontwikkeling van geïntegreerde diensten, jonge kinderen die nood hebben aan bijzondere bescherming, financiële middelen en de uitbreiding van opvangcapaciteit.

Als we het beleid voor jonge kinderen willen kaderen binnen de rechten van het kind, vertrekken we radicaal van een conventionele, bijna instrumentele benadering. Kinderen worden niet langer gezien als gebruikers van bepaalde voorzieningen, begunstigden van beschermende maatregelen of voorwerpen van sociale experimenten. De eerste kinderjaren zijn een manier om kinderen voor te bereiden op school en tewerkstelling, zodat ze daar de beste resultaten kunnen boeken. Elk recht is een soort eindpunt op zichzelf. Daaraan worden de verantwoordelijkheden gespiegeld van zij die voor kinderen zorgen, van gemeenschappen en van de staat. Die moet kinderen in staat stellen om hun rechten in de praktijk om te zetten.

Een tweede belangrijk aspect van een beleidsontwikkeling gebaseerd op rechten is de rol van de kinderen zelf, aan wie deze rechten toekomen. Het Comité stelt vast dat het respect voor de betrokkenheid van het kind vaak over het hoofd wordt gezien, of wordt afgewezen als zijnde 'ongepast' vanwege hun onvolwassen leeftijd. Het Comité haalt artikel 12 van het VN-Verdrag aan, dat stelt dat de meningen van kinderen gerespecteerd dienen te worden als een algemeen principe, van toepas-

sing op jonge kinderen. Vervolgens zijn er nog drie principes omtrent participatie, die telkens gevolgen hebben voor het beleid en voor de praktijk:

- (a) het recht van een kind om geraadpleegd te worden over zaken die hem aanbelangen. Dit moet gebeuren vanaf de jongste leeftijd en op een manier die overeenstemt met de capaciteiten van het kind, zijn belangen en het recht op bescherming voor pijnlijke ervaringen;
- (b) het recht om meningen en gevoelens uit te drukken. Dit geldt voor het dagelijkse leven thuis, de gezondheidszorgen tijdens de eerste levensjaren, de zorg- en opvoedingsvoorzieningen, de wettelijke procedures en de ontwikkeling van beleid en diensten; en
- (c) alle vereiste maatregelen moeten worden genomen om te garanderen dat zij die de verantwoordelijkheid dragen voor jonge kinderen, ook luisteren naar hun mening.

De integratie van de kinderrechten in de beleidsontwikkeling is dus allesbehalve afgerond. De rechten van elk kind verwezenlijken is immers meer dan allesomvattende diensten beschikbaar stellen. Het houdt ook een fundamentele omschakeling in van het kindbeeld dat nu in onze maatschappij bestaat. Toch heeft het VN-Verdrag het beleidslandschap al grondig veranderd, met aanbevelingen voor de eerste kinderjaren. Die zijn alsnook vaker gebaseerd op de erkenning van de Universele Rechten van het Kind. Op die manier ontstaat er een nieuw soort universele standaard.

Martin Woodhead is Professor of Childhood Studies aan de Open Universiteit van Groot-Brittannië.
m.woodhead@open.ac.uk